

MANOL, Riu~

Riu de l'Alt Empordà, afluent per la dreta de la Muga. Neix a la muntanya de la Mare de Déu del Mont, dins el terme de Bassegoda, i desemboca a la Muga, en el terme de Vilanova de la Muga.

PRON. MOD. *mənɔl*, oït a Santa Llogaia per Coromines (XIV, 24).

DOC. ANT. 881: *Maneuolum* (Alart, *Cart.*, 8); 957: 978; *Manivulus* (Alsius, *Nomenclator*, 164); 1017: *Maneval* (*MarcaHis.*, col. 999.9f).

ETIM. Prové del llatí MALEVŪLUS, 'brutal, brusc' > *manāvōl (amb dissimilació de les L-L) > *Manō(v)ol* (*DECat* v, 690b52-57). Nom que escau a un riu famós per les seves devastadores avingudes.¹ J.F.C.

L'evolució fonètica fou passant per *manōvol* reduït a *manōol* tal com *bert(r)ol* < *bertō(v)ol* VERTĪBŪLUM: i amb el canvi de la *ē* del cat.or. antic en *o* davant *-vol* com en *puixōvol* POSCĪBĪLIS, a *lloure* < a *lleure*, mall. *boure* 'beure' (*DECat.* i, 775a3-8), *-ōvol* /fonè-
20 *vol*, *rom/rēmōl*.

¹ El cronista Pujades descriu la tremenda avinguda del Manol del 20-XII-1605, que arribà fins a Vila-sacra, on alçà i s'endugué moltes bótes dels cellers (JPujades, *Dietari* i, 405). Una avinguda
25 del Manol costà la vida a una tia del Dr. August Pi-Sunyer.

MANOLA

Antic alou i Torre en el Maresme (Pineda), vora els quals hi ha (VALL-DE-)MANIU. Noms provinents tots dos de noms de persona germànics, i d'una mateixa arrel, que es retroba en altres noms, provinents, els uns, de MANI-(W)ALDA (*Manyaula*, *Banaula*, *Manibol-la*); i els altres, del NP MANICI.

Fins als nostres dies s'ha conservat encara, en el terme de Pineda, el venerable edifici de la *Torre de Manola*, que jo veia sovint un poc ruïnosa, però
40 encara sencera, en els anys 1931, 1935, 1954 i més tard (oït llavors *tōrā dā mənɔlā* molts cops als pagesos del rodal; i encara tots els amics pinedencs se'n recorden; situada dalt de Pineda, sota Montpalau, cap a la carena que parteix entre la Riera de Pineda i les agües que tiren a la banda de Calella. I tot el veral del voltant, sobretot de la banda Oest, també en deien «*ə mənɔle*» (1931).

Valldemaniu és un poc més enllà, només alguns centenars de metres, clotada que baixa cap a mar,
50 recollint les agües d'entre Montpalau i la Serra de l'Arboceda (Can Carreres etc., de l'Arboceda) nom que els meus informants de 1931 usaven encara, pron. *baɫdəmənɪu* (deien «és a Valldemaniu» etc.); i encara ho vaig sentir després de 1952: avui sembla estar
55 mig oblidat, i coincidir amb la que ara coneixen amb

nom de «Vall dels Frares», però constato, 1995, que dos amics de 60-70 anys també el recorden perfectament.

Manola és nom d'un antic alou, molt testificat en la documentació medieval i posterior, si bé alguns dels escrits més antics posen la forma *Menola*; i és clar que igual podria ser aquesta la forma primitiva, una com l'altra, confosa modernament la *e* àtona amb *a* en cat. oriental.

MENCIONS ANT. 1226: «alodium in parr. --- Pineta --- ad *carreram* [Can Carreres?] affr. --- a meridie in alodium de *Manola*» (*Cart.* de Roca-rossa § 138; cf. § 148); 1279: Raymundo de *Menola*, militi, filio quondam Ferrarii de *Menola*: noms repetits un poc més avall, que vaig llegir ja el 1964 a Solsona en el ms. del Cartulari (=§ 6.8 de l'ed. del cartulari, per Pons i Guri); 1279: altre doc. del mateix any, noms iguals, llegits allí (fº 7rº, § 10 de l'ed.); 1284: «Raymundus de *Manola*, miles» (bis) doc. signat «Guil.Ferrarii, parroquie Ste. Me. de *Pineto*» (ms., fº 4v.-5r = § 8 de l'ed.); 1289: Rdo. de *Menola* (*Cart.* id. § 5); 1130: «Bernardus de *Menola*, filius Raimundi militis, par. Pineta» (Botet S., *BABL* IV, 578).

N'hi ha encara una menció més antiga, en la qual, però, s'ha aglutinat la *a* de la construcció locativa (tal com avui els inf. em digueren: «aquell racó és a *Mənɔlā*». És en les afr. de la Vall d'*Anguli* (fins a la qual arribava el te. de Pineda, mentre que avui aquesta vall és de Calella, i baixa del límit amb la part alta del de Sant Pol). L'ed. Pons del *Cart.* de Roca-rossa (§ 148) ho escriu així: «in parr. *Pineta*, lo.voc. *Valle de Angulino*, et ad ipsam *Calelam*; Occid.: honor de *Val de Angulino*; a Mer, in litore maris; de Occid. (sic) in honore de *Amenolā*» a. 1198.¹

Fins i tot, però, si no hi fem l'esmena en *Manola*, aqueixa variant *Amenola*, és un hapax, contradit per la inicial *Manola* / *Menola* unànime de totes les altres mencions, en nombre d'una vintena. Error que probt. fou facilitat pel nom d'*Amigdala* / *Amendola* que detallarem (en nota 3) situat en un altre paratge. Com que Pons Guri, en el seu índex del Cartulari pretén identificar els dos noms (*Manola* i *Amigdala*), cosa impossible lingüísticament —fins geogràficament són ben inconnexos— tindriem dret, sense el retret de malpensats, a sospitar fins i tot que l'error ha nascut en una confusió de l'editor.

També hi ha mencions posteriors de *Manola*: 1503: «heredium Micolay Palomares quondam ille, de *Manolla*, dicte parrochie de Pineda» (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* i, 55). El *D*Ag. cita de *Revista de Gerona* 1891, 225: «*Manola* poble i territori prop del riu Ter», cita on hi ha d'haver confusió amb *Manola*, que no és prop del Ter sinó del Tordera, perquè Pineda és de la diòcesi de Girona; i també el riu *Manol*, que és més enllà de Girona, ajudaria a la confusió d'Aguiló.

De VALLDEMANIU tenim, almenys, ben establert-